

Biografier af Præsten Knud Povlsen Colding, hans Svigersøn Præsten Otte Jensen Holbech og Datterdatter Katrine Holbech.

Efter Ligtaler over dem meddelte ved **S. Nygård**.

De nedenfor meddelte tre biografier af præsten Knud Povlsen Colding i Borberg († 1680), hans svigersøn sognekapellan Otte Jensen Holbech i Holstebro († 1713) og dennes datter Katrine Ottesdatter Holbech († 1711) er fundne mellem en del papirer, der har tilhørt sidstnævntes broder, købmand Jens Ottesen Holbech i Viborg, ved hvis død 1745 de må formodes at være indkomne i Viborg bys arkiver, hvor de nu er blevet fundne blandt en mængde løse dokumenter, som medfulgte ved disse arkivers aflevering til Provinsarkivet for Nørrejylland.

Biografierne, der, som det fremgår af deres form, er affattede som dele af ligtaler over de pågældende, gør i det hele taget et tilforladeligt indtryk, og på de punkter, hvor vi er i stand til at kontrollere dem, viser de sig næsten helt igennem at være korrekte. De er bevarede i vistnok omtrent samtidige og særdeles gode afskrifter, som i det væsentlige er uberørte af tidens tand; kun er den nedenfor først meddelte på en del steder noget afbleget i skriften ved fugt, og et par ord er som følge deraf blevne helt ulæselige, hvilket i teksten nedenfor er betegnet ved nogle prikker. Denne er her gengivet bogstavret; dog er tegnet *ß* ombyttet med *s* og i nogle tilfælde, hvor et småord ved en fejltagelse var skrevet to gange lige efter hinanden, er det ene her udeladt. At der endvidere er foretaget forandringer med hensyn til brugen af store og små bogstaver samt af skilletegn, er en selvfølge.

I.

Belangende denne hæderlig og vellærde mand nu salig hos gud her Knud Powelsen Kolding, fordmum sogne præst till Borbjerg og Ryde sogner, hans ærlige fødtzell, christelige lefnet og salig affscheidung fra denne foranderlige werden, da er denne sal. mand barefødt anno 1615 torsdagen efter pintze hellig dage, som indfalt d. 4. junij¹⁾ udj Kolding aff hæderlige forældre, hans fader den hæderlige og høylærde mand mag: Powell Powelsen²⁾, sogne præst udj Kolding og prowist udj Brusck herridt, hans moder den hæderlig og gudfryctige dannequinde Maren Knudtzdaatter, som var hæderl: og wellærde mand h: Knud Bucks daatter, sogne præst til Schanderup, hans daatter.

Der gud hafde velsignet deris ecteschab med denne deris unge søn, hafver de betimeligen ladet hannem ved den hellige daab sin frelser Jesu igien opoffre neste hellig trefoldigheds søndag der efter, som indfalt den 7. junij³⁾. Efter den tid er hand hos sine hæderlig forældre udj gudsfrøct med en christen omhyggelighed opfostret og aff baredombs been holt till Kolding schole till hand var 15 aar, og var imidlertid i det keyserlig indfald, som scheede anno 1627, udj sit alders 12 aar med sin forældre i Landtzcrone i Skaane, indtill gud gaff den ønskelige fred anno 1629.

Anno 1630, der hand var blefven 15 aar gammell, er hand aff sin sl: fader forsendt fra Colding schole till Herluffsholms schole udj Siælland, hvor hand alleniste forbleff paa et aars tid, efter som hand aff en febri qvartana bleff angrebne [!] og derfor igien hiemfordret.

Anno 1632 forsende hans s: fader ham fra Kolding till Odense schole i Fyn, hvor hand freqventerede udj 3 aar sub rectore Georgio G: Falstero⁴⁾.

Anno 1635 strax efter paaske hellige dage⁵⁾ er hand fra

¹⁾ Torsdag efter pinse faldt 1615 ikke på den 4., men på den 1. juni.

²⁾ Fører hos Wiberg (II. 232) efternavnet Paludan.

³⁾ Trinitatis søndag faldt 1615 ikke på den 7., men på den 4. juni.

⁴⁾ Jørgen Jørgensen Falster, der senere blev professor ved gymnasiet i Odense, sidst præst i Åsum.

⁵⁾ Påskedag indfaldt d. 29. marts.

Odense schole hiemkaldet og effter hæderlige og høylærde doctor Johan Borckersøn, da biscop udj Ribe (som samme tid laae udj hans sal: faders huus og der aff Christiano 4to piæ memoriæ till Ribe først forsendt) hans raad og begiering forsendt till Riber schole, huilchen s: biscop hannem som sit eget barn favoricerede, saa hand uden alle wæderleg og betaling beholte ham hos sig i sit egit huus baade till kost og exercitz, saa lenge hand gick der i schole paa 3 aars tid. Imedlertid er hans sal: forældre begge ham frafaldne, først hans sl: fader anno 1635 d. 4. junij, a^o ætatis 63, hans sl: moder neste aar der effter 1636, a^o ætatis 62¹).

Anno 1638 till paasche bleff hand af hæderlige og høylærde mand nu sl: m: Anders Rumdorf²), rectore scholæ Ribensis, med et hæderlig testimonio academico fra Ribe till Kiøbenhaffn dimitterit, og hafver høylærde doct: Johan Borkersøn, forommelte biscop i Ribe, ham særligen recommenderit till doctor Jesper Brochmand, da summum universitatis theologum, hvilchen ærværdige nu salig guds mand (effter hand in numerum stidiosorum [!] var inscriberede [!]) ham saa høyt favoricerede, att hand ej alene strax effter depositzen forschaffede ham fri kost i klosterit, men og forskreff hannem till sin egen s: broders effterlatte hustrue, som var en encke Barbara S. M. Felicis³), hvor hand uden all bekostening og væderlag i alle maader nød sit logomente [!] paa en halfandet aars tid.

Anno 1640 før hand sit biennium paa academiet hafde absolveret, hafver hand hos de høylærde academix professores attestationem laudabilem impetreret, hafver saa indtill aarsdagen 1641 udj fornemme mands Lauridtz Hammer udj Kiøbenhaffn

¹) Ifølge Kolding kirkebog, der begynder i august 1635, blev hun begravet 20. juni 1636, 63 år gl. Hendes lig blev nedsat i koret foran alteret, hvor også hendes afdøde mand var blevet begravet 9. juni f. å. (Kolding kirkes regnskabsbog).

²) Anders Pedersen Romdorff, rektor i Ribe fra 1630 (Thorup: Hist. Eft. om Ribe Cathedralskole 1. dels 1. hæfte s. 96).

³) På stamtavlen til Personalhist. Tidsskr. II. 310 anføres, at biskop Jesper Brochmand havde en broder ved navn Søren, gift med Barbara Karlsdatter. Det må være hende, talen her er om, men det er uklart, hvad der forstås ved S. M. Felicis.

hans huus informeret erlig og welb: mand Iffver Krabbe, befalindsmand paa Wahrberg slott udj Schaane hans søn¹⁾, saawelsom tvende aff velbemelte Lauridtz Hammers egne sønner²⁾.

Anno 1641 strax effter paasche, da hand quitterede academiet med magnifici rectoris m: Petri Sporman universitatis testimonio, er hand till sin fæderne by Colding forreyst, hvor ham den øffverste collegæplatz i scholen bleff offereret, men effter guds forsium og gode venners betenckende fattede sig i sinde aff riget att udrejse, fremmede rigers academier og steder att perlustre og sine studia der widre at excolere. Reyste saa i Jesu naffn forskreffne aar 1641 in majo fra Colding paa Lybeck till skibs, derfra till lands till Hamborg, fra Hamborg giennem Sticht Bremen, Oldenborg, Delmenhorst, Graffschafft Embden, derfra offver sat till de Nederlandsche provincier, Delfsiin³⁾, og der fra paa Groningen, hvor hand forbleff samme sommer og paa følgende vinter, efftersom der fantis et aff de fornemmiste academier i gandsche Nederland og steden till sin studeringer heel beqvem.

Anno 1642 strax in martio effter at hand publice till Grønningen pro stipendio universitatis pro more academico hafde disputeret, reyste hand fra Grønningen till Hamborg. Og som hand der fant for sig sin svoger aff Kolding, som gjorde hannem undsettening vidre paa andre steder att forreyse, reyste saa lige fra Hamborg till Grønningen igien indtill in aprili 1642. Rejste saa fra Grønningen till Lowen⁴⁾, der fra till Franiriken, hvor hand paa det academie paa en maanetz tid forbleff, der fra till Høsling, der fra offversat till Enkysing, hvor hand besaae de merckelige og herlige realiteter, som der fantis hos m: Palu-

¹⁾ Iver Tagesen Krabbe til Jordberg, senere statholder i Norge, havde to sønner, Tage Krabbe til Jordberg (f. 1630) og baron Jørgen Krabbe til Krogholm (f. 1633).

²⁾ Laurids Hammer havde (i følge Giessings Jubellærere II. 2. 321 ff.) blandt flere børn sønnerne Anders og Brede Lauridsen Hammer, der bægge blev præster i Norge; hin deponerede 1646 fra Kbh. Frue skole og blev immatrikuleret ²⁹/₆, denne depon. 1651 fra samme skole og blev imm. ³/₁₁.

³⁾ ∴ Delfzijl.

⁴⁾ Rejsen gik altså fra Grønningen over Leeuwarden, Franeker og Harlingen til Enkhuizen.

danum¹⁾, rejste saa der fra till Pomerine Ken Hørn²⁾ og Amsterdam, og som paa samme tid skeede store og hærliche præparatoria med kongens daatter aff Engeland, som var i vente med den unge prindtz aff Uranien³⁾ i ecteschab [sig] at indlade, forbleff de der nogen tid, samme tog att besee, som scheede in majo. Imidlertid till Amsterdam fandt hand for sig tvende danske studiosos aff sine landmænd, Powell Danielsen Knopf, sognepræstens søn i Roschild, og Søren Jensen, borgemesters søn aff Warde, conjungerede saa deris fortagende, og effter at de sampteligen hafde beseet de fornemmiste steder og academier i Holand, som till Leiden, Ytrech, Donhag⁴⁾ og de store gymnasier till Swolen⁵⁾, Campen, Deventer, rejste saa sampteligen paa Engeland og Francherige, begaff sig saa till schibs till Rotterdam i Holland og sejlede frem for Den-Breil⁶⁾ og kom med god wind ind for Lunden⁷⁾ i Engeland noget for pindtze hellige dage, huor der de hafde beseet samme mechtige folche rige stad som⁸⁾ det store hærliche gymnasium till Vestmont⁹⁾ udj Lunden, rejste de der fra till Ri¹⁰⁾ i Engeland, der fra till skibs till Dièp i Francherige, fra Dièp till lands till Røan og siden fra Røan till Pariis, hvor de sig nogen tid opholt og imidlertid besaa det store mæchtige academiæ, endeel aff de mange gymnasier og klostere der fantis saawelsom St: Dionii closter norden Paris og andre merckværdig antiquiteter, der forvistis. Og som deris

¹⁾ Naturforskeren Paludanus døde 1633 og ligger begravet i Enkhuizen. Formentlig er talen her om et af ham samlet raritetskabinet.

²⁾ Her findes utvivlsomt en afskriverfejl; meningen må i hvert fald være, at rejsen gik over Purmerend og Hoorn, dog formentlig således, at han først kom til sidstnævnte sted.

³⁾ Talen er her om prins Vilhelm af Oraniens bryllup med Karl den førstes datter Henriette Marie.

⁴⁾ ∴: „Den Haag“, hvilket endnu er den gængse nederlandske benævnelse for Haag eller 'sGravenhagen, Grevernes Haag.

⁵⁾ ∴: Zwolle.

⁶⁾ ∴: Brielle.

⁷⁾ ∴: London.

⁸⁾ Skrivfejl for: samt.

⁹⁾ ∴: Westminster.

¹⁰⁾ Rejsen går altså her fra London til Rye — på Englands kyst, mellem Dover og Brighton — derfra til Dieppe, Rouen, Paris og St. Denis.

forset var paa deris hjemrejse att begifve sig till Tydschland paa de Italiensche grentzer, men den store krig, som paa alle steder der grasserede mellom kongen aff Franckerige og her-tugen af Mantua, keysern og de svensche paa den tydsche bod-dum[!], forhindrede deris forset, og reyste saa lige tilbage fra Francherige paa Engeland till schibs till det hærlige academiæ till Oxfort udj Engeland, som paa de tider var det berømmeligst i gantsche Europa, hvor de hafde sluttet samme thilstundende vinter at offverblifve, men formedelst den store ueenighed, som samme tid var opkommen mellen [!] kongen aff Engeland og parlamentet, som og inden faa maaneders forløb bleff till en obenbare krig og kostet omsider kongens egen liff og blod, som hans egen undersaatte lod udøse, hvor offver de motte forlade Engeland og begifve sig till schibs paa Holland igien, huor de kom i land med største ælendighed og lifsfare kort for Michaelis, rejste saa lige igiennem de Holandsche provincier tilbage igien till Grønningen, hvor denne sl: mand paa følgende vinter forbleff og nød academiens stipendium efftersom hand der for till forn disputered hafde.

Anno 1643 effter paasche begaff hand sig i guds naffn fra Grønningen paa hjemrejse till sit fæderneland igien igiennem Graffschafft Embden, Oldenborg, Delmenhorst, Stict Bremen, Hamborg og siden derfra giennem Holsten till sin fæderneby Colding, effter at hand hafde verit udreist paa det thredie aar.

Der hand nu var hjemkommen, og hans patrimonium till-forne paa hans rejser og studia var tillsatt, vennerne var gantsche faa eller ingen, hans forældre vare døde, lod gud sig dog finde for ham som en trofaste fader og formyndre, saa paa 3die maaned effter hand var hjemkommen, da imod all tanche og forhaabning bleff hand aff hæderlig og høylærde mand doctor Erich Monrad, biscop offver Riber stict, kaldet till Lemvigs scholis moderation, hvilchen condition hand forstod og betiente paa det 4de aar, og det saaledis baade med bispens favor og scholens fruct, att hand effter første ustanden svensche fejdts tid in martio 1647 aff bemelte doctor Monrad, episcopo Ripensi, till magisterii graad i Kiøbenhaffn er inviterit og siden, anno 1652,

i lige maader aff doctor Peder Kragelund, huilche begges programmata her endnu findis.

Samme aar 1647, strax effter paaske, vaccerede Sønder og Nør Borch sogner udj Nørheridt i Lundenis lehn, hvor hand og gud og guds meenighed sin thienniste tilbød, bleff ogsaa till samme kald louligen kaldet og hans kaldsbreff aff prowsten, hæderlig og høylærd mand m: Jens Schytt¹⁾ under schreffne, aff bispen og lehnsmanden ratificered, men som nogen stridighed i kaldet imellem kaldsmændene sig tilldrog, hvor offver hand bleff foraarsaget kongens befalingsmand (offver Lundenis lehn, welb. Erick Juel till Hundsbeck, Danmarks rigis raad og landsdommer udj Nør Judland, som var i Kiøbenhaffn) att søge, da paa samme reyse till Kiøbenhaffn bleff aff erlig og welb., nu sal: hos gud sl: Malthe Sested till Rydhafve, kongl: mayts: befalingsmand offver Astrup²⁾ lehn i Vendsysell, som da var i Nyborg i Fyen, anmodet om Borbjerg og Ryde sogner, som da vaccerede og ledig vare, hvor udofver hand fuldte den sl: mand till Baredschouff³⁾ og om anden dag prædichede for hans welbhed: og welb: frue udj Bared kircke for Borbjerg og Ryde sogner, da den retsindig guds mand, som ej søgte andet end guds ære og meenighedens beste, lod sig hans prædichen og tieniste saa vell befalde, at hand strax ham till sin præst og siælsørgere antog⁴⁾, rejste saa her hiem med den welb: sl. mand og dom: jubilate lod sig her i meenigheden høre paa kaldet, drog saa dom: cantate⁵⁾ till Sønder og Nøre Borck og till lehnsmandens fuldmegtig, sit forige kaldsbreff offver lefverede, kom saa tilbage og strax dominica rogata⁶⁾ bleff i herrens naffn kaldet till beggie disse meenigheder af welb: Malthe Sested og samptelige kaldsmænd. Samme aar 1647 dom: 1. trinit:⁷⁾ bleff ordinered i

¹⁾ Præst til Lønborg og Egvad sogne.

²⁾ o: Åstrup.

³⁾ Malte Sehested til Rydhave var gift med Margrete, datter af Frederik Reedtz, der bl. a. ejede Barritskov i Bjørge herred.

⁴⁾ Se herom, hvad der af O. Nielsen er meddelt i Hist.-topogr. Efterretninger om Hjerm og Ginding Herreder 201.

⁵⁾ Den 16. maj.

⁶⁾ Den 23. maj.

⁷⁾ Den 20. juni.

Riber-domkircke thill det hellige prædiche embede aff hæderlig og høylærde mand doctor Erich Monrado, biscop offver Riber sticht.

Huad særlige fristelser, hæmmelig eller obenbare, hannem sl: mand nu paa 34 aar i hans embede ere paa kommen, som iche enten har veret ringe eller faa, dog gud allene bevist, aff huilche en deell med hans egen haand findis antegnede, da har den trofaste gud ham der udj naadeligen opholdet, hvor imod gud till ære, satan og satans lemmer till fortræd, guds ære att opbygge, sathans att forstyre og ned bryde, hand salig mand paa egen bekostning her ved Borbjerg kirche har ladet opbygge et scholehus¹⁾ till en scholemesters ophold og ungdommens undervisning, og som gud ham med et hæderlige embede og erlige brød nødtørffteligen hafde forsiunet, da har hand aff sine midler afflagt till fattige huusarme her i meenigheden 100 sldr., som aarligen hos effterkommerne, de fattige till fremtarff, schall forrentis²⁾.

Sine forfædre præsterne her paa stedit, som denne meenighed paa det 4de hundrede aar, siden droning Mærgretæ tid og regiering, har betiente og forestaaet thil en hæderlige amindelse, hafver hand paa egen bekostning ladet bekoste og opsette her i kirchen et monument og taufle, att, som deris naffne er optegnet i himmelen, de og motte mindis hos effterkommerne paa jorden.

Og som enhver christen maae hafve sit kaars, hver mennesche sin faut og fejl og særdeelis en retsindige lærere i sin embede og kald maa med alle herrens prophetische og apostolische mænd hafve deris antagonistas, ja med Paulo en næfvehuggende Satanum, hvorudoffuer den forvente werden var denne sl: mand saasom kors fæst, og hand dend, dog alligevell som alle herrens propheter, midt i alle deris efftertrachteris forfølgelse har dog fundet nogle aff gud opvachte favoriter, som herrens

¹⁾ I Hofmans Foundationer findes intet herom, men i O. Nielsens anførte skrift side 203 omtales sagen nærmere.

²⁾ Dette legat består endnu (Repert. over Legater og milde Stiftelser IV 278; jvfr. Ribe bispearkivs reversal VII, Hjern herred, pakke 8, nr. 12).

propheter i Achabs hoff, den hierteschiulte og oprichtige prophete-ven Abdiam, Jeremias Ebedmelech, apostlene nogle, ja guds søn self i den pharisaiske chor og forsamling, den wellmeenende og ret dømmende Gamaliell og Nicodemum etc., saa har ogsaa denne sal: mand ved guds bistand fundet mange fornehme gode wenner iblant ædel og uædell, geistlige og wærdslige, særlig en fremfor andre, den høyædle og welbaarne nu sl: mand s: Malthi Seested till Ryhafve, som i lefvende lifve var ham som en fader og till sidste aandedræt en oprichtige præste-ven, hvorfor gud lade hans welb: børn dett till naade oc . . . ihukommis.

Og som guds krafft plejer att fuldkommis i skrøbelighed, da, imod sathans og hans læmmers efftertrachtelse, har gud ladet ham sl: mand fundet den naade, att hans søn her Powel Knudtzøn aff gud og majesteten disse tvende meenigheder i sin affdøde sl: faders sted er benaadiget att betienne, som paa det fierde hundrede aar iche med nogen anden tilforn paa dette sted er enten scheet eller hørt. Gud sag [!] ved ham fremdeelis sin ære og sin meenigheds opbyggelse.

Anno 1647 dom: 14 trinit:¹⁾ holt hand sit brølup med sin effterlatte hustru Maren Andersdaatter. Gud hende naadeligen trøste og opholde.

Deris ecteschab imedlertid hafver gud velsignet med 12 børn, 5 sønner og 7 døttre, aff hvilche halfparten, nemlig 3 sønner og 3 døttre tillige, med deris fader, hviler her nu for guds altere og siælene glædis i himmelen, de andre 6, nemlig 4 piger og 2 sønner²⁾ lefver tilbage med moderen. Aff dem

¹⁾ Den 19. september.

²⁾ Disse seks efterlevende børn var: Povl Knudsen, f. 6. august 1650, faderens ovenomtalte eftermand i embedet. Ide Knudsdatter, f. 16. juni 1653, blev 1673 præstekone i Møjrup. Else Knudsdatter, f. 28. juli 1654, blev 1680 præstekone i Nørre Snede. Maren Knudsdatter *Skram*, f. 14. august 1655, omtales nærmere nedenfor. Anders Knudsen *Borberg*, f. 26. februar 1657, blev 1677 student fra Viborg, rejste efter at have fuldendt sine studier i København til Tyskland og Frankrig, døde kort tid efter sin hjemkomst og blev begravet 30. marts 1683 i Borberg kirke, hvor hans epitafium endnu findes. Af hans stambog fra udenlandsrejsen findes et brudstykke i Provsarkivet for Nørrejylland (Jvfr. O. Nielsens anførte skrift side 192—193). Karen Knudsdatter, døbt 13. september 1661.

har gud allerede de 3 med it hæderlig brød forsiunet, de andre 3 har hand, som ey alene var deris faders gud, mens og deris fædris, Abrahams, Isachs og Jachobs gud, loffvet som en trofast fader og formynder at forsiune og forsuare. Med sin hustru har hand lefvet et erligt og kierligt lefnet og sine børn som en retsindige Abraham till guds fryet, ære og lære aff ungdommen holdet, med sine nabor og collegis lefvet omgengelig og mod alle retsindige retsindig.

Hvad hans embede belanger, da har hand med ære og berømmelse uden allis paatale det betient og forstaaet nu paa det 34te aar, og till detz ydermere vindisbyrd har hand efterlatte tvende schrifter, et in 4to offver søndagenis evangeliis, som kaldis Sanctuarium Dominicum, Herrens Helligdom, et andet in octavo [!] kaldis et høybetrengte hiertis lægedom, hvilche begge hand hafde sluttet i trychen at lade udgaa, om gud ham lenger i lifve hafde sparet, hvorpaa facultas theologica i Kiøbenhaffn sit suffragium og approbation allerede hafde udgifvet, som endnu forefindis.

Hvad sig hans egen person angaar, da om nogen paa hannem sal: mand kunde eller vilde manchere, efftersom ingen i dette ufuldkomne liff kand findis enten fri eller fuldkommen, da vide den sig hver den sl: conclusum med den guds mand Job, mit vidne er i himmelen, og, den mig kiender, i det høye, item med apostlen mig er det en ringe ting at dømmis aff nogen menschelige dom etc., thi herren er dend, som dømmes, derfor dømmes icke for tiden, førend herren kommer, som schall føre till liuset det, som schiult er i mørket og aabenbare hierternis raad, og da schall hver wæderfaris loff aff gud. Og huis nogen vidre paa hans person vilde pretendere, da vide sig Pauli ord, Rom: 14, huo est du, som vill dømmes en fremmet svend, thi hver schall staa og falde for sin egen herre etc. Og derfor findis endnu dett 3die skriffte in 4to, som kaldis Politia sive Apologia Borbergica, hvor udj en retsindig sandheds elschere kand finde sin fornøyelse till sandheds opliusening og en momist¹⁾ suar till sin tale.

¹⁾ En spotter.

Hans alder var i verden som patriarchens ringe og ond, saa verden var ham med Paulo som korsfæst og hand den, men den kaarsfæste Jesus har nu opløst hans baand og lindret hans kors.

Huad hans siugdom belanger, da hafver hand veret siug og skrøbelig till og fra siden noget for Michaelis sidst affvigte, hvilcken hans svaghed lod sig ansee som en skiørbugs flod, men effter haanden meere og meere tilltog, huor imod hand nest gud og tiden brugte de thiennligste midler baade effter høy-erfarne doct: Creutzagers¹⁾ i Wiborg og andre fornemmis præscriptioner og till schickede medicamenteer.

I hans siugdom besøgte ham adskillige fornemme gott folck, særdeelis den høyædle welb: frue welb: fru Mærgrete Redtz till Ryhaufve, som ham tvende gange besøgte, saawelsom hans egen hæderlige svogre, børn og nabor.

Domin: 1. adventus²⁾ hafde hand (nest gud) sluttet self sin kircke thienniste her i Borbjerg kircke att absolvere, men som baade siugdom og det v-sædvanlig wejrligt dett forhindrede, motte hand gaa till sengs, og som siugdømmen jo meere og meere tiltog, betenchte hand sig paa de thienligste saligheds midler, og der for strax der effter die 2. decembris, torsdagen effter dom: 1ma advent: lod sig ved hænd: og wellærde mand hr. Las Tygisen, guds ords thiennere till Saell meenighed, med det h: og høyværdige altaris sacram: betiene till en vise pant og forsichring paa guds naade og venschab og sin synders naadige forladelse og det evige liffs vise erlangelse.

Slog sit sind aldeelis fra werden og gandsche afflagde alle jordische tancher og bekymringer, indluchte i [!] himmelen i sit sind og gud i sit hierte, thrøstet sig alene ved sin frælseris Jesu død og fortienniste sampt ære fulde opstandelse, klaget sig aldrig enten offver sin siugdom eller alderdoms besværlighed, suarde dem, som ham tillspurte om sin siugdom, det blifver nu snarlig got med Jesu hielp, lod siunge og læse for sig adschil-

¹⁾ Johan Christoph. Kreutzauer (Ingerslev: Danmarks Læger og Lægevesen II. 67) eller Creuzhauer (Ursin: Stiftsstaden Viborg 235).

²⁾ Den 28. november 1680.

lige psalmer og bønner, særdelis den kircke psalme: Herre Jesu Christ ald werdsens trøst etc. og andre etc.

Laa saa stille og sagte hen udj ald wæ og pinactighed, indtill om torsdags natt mellem den 9. og 10. decembris [1680], der hans affscheeds tid siuntis at stunde till, og der hans hustru og børn, som da till stede var, med knæfald, bøn og guds paa-kaldelse hans siæll sin igienløseren Jesu hafde opoffret og offver-lefveret, laa hand stille og meget sagte hen ved . . .¹⁾ tid et circa hor: *4^{ta}m* udj dagningen, da hand saa som udj læt søffn ved it sagt dragende suck uden ald wæ og smærte sødeligen og saligen hensoff. Gud gifve ham med alle guds udvalde en glædelig og ærefulde opstandelse paa Christi hærliche aabenbarelsis dag.

Amen.

Hans alder er 66 aar ringer 6 maaneder og 6 dage.

Triuni honos.

II. .

Den hæderlige og nu salige mand hr. Otte Iensøn Holbech, forðum medtiennere i ordet til Holstbroe og Mobierg meenigheder, hans erlige fødsel, christelige lefnet og saligt endeligt anlangende:

Da er den sl. mand barnføð udj Holbech udj Sælland anno 1648 den 2den ianuarij om morgenen klocken 7 af erlige egte forældre; hans fader var dend høyagtbare og welfornemme mand Iens Lauritsøn Bigum, da byefoget der sammesteds, hans moder var den dyderiige matrone Cathrine Berntsdatter Buch, som begge for rum tiid siden udj herren ere hensovede, hvilke, der de af gud med denne søn vare begavede, lod de hannem strax opoffre til gud i daaben²⁾ til at blive en arving til det riige, som gud nu har hannem hiemkaldet til, og siden draget for hans opfostrelse og optugtelse ald forælderlig omsorg, ladet hannem hiemme i deris huus lære bord-læsning, morgen og aftenbønner og adskillige grundsprog af bibelen.

¹⁾ Her synes at have stået: en times.

²⁾ I Holbæk dåbsbog er tilførslen herom defekt. (Ifølge velvillig meddelelse ra Provinsarkivet for Sjælland m. m.).

Der hand var 6 aar gammel, satte de hannem i danske schole for at lære sin børnelærdom sampt at læse, skrive og regne; mens som gud da strax bortkaldede hans kiære nu sl. fader¹⁾, lod hans moder sig hans skole-gang saamegit desmeere være angeleggen, hvorudj hand og paa en 2 aars tid vel tiltog, men som hans kiære nu sl. moder agtede det at blive noget for kaastbar at holde hannem continuerlig ved scholen, indtil hand blev god for at tienne nogen erlig mand for sit brød, tog hun hannem med hans formynderis raad og samtycke af scholen og holt hannem hiemme i huuset hos sig selv daglig at læse, skrive og regne noget. Der hand var 10 aar gammel satte hun ham atter i danske schole for at blive perfectioneret i at skrive og regne, men der hand nep hafde været der i 2de ugger, raade dend danske schole-holder hende til at sette hannem i latinske skole, hvorom der hun hafde raadført sig med gud, hendes barns formyndere og hændes eldste søn²⁾, som da var fuldmægtig over Avindsberg, overleverede hun hannem til rectori scholæ Holbechiensis, nafnlig Niels Berling³⁾, hvor hand forblev i toe aar. Men som hans sl. moder fornam nok, at hand indted synderlig lærte, holdte hun det for raadeligst at sette hannem i en anden skole, reiste derfor derfra med hannem til Kiøbenhafn for at sette hannem der i latinsche schole, hvor hand i 3^{die} lexie blev 4de øverst og inden et half aar blev alleene flyt af 3^{die} i fjerde lexie, hvoraf, der den aarlige translation skeede, blev hand absens (som hand da var syg) holt god for at transfereris i femte lexie.

Icke lenge derefter kom sognepræstens søn udj Holbech, som da var bleven anden lexies hører⁴⁾ der sammesteds, til

¹⁾ Da Holbæk begravelsesbog først haves fra 1700 og der intet skifte er fundet efter Jens Lauritsen Bigum, kan der intet nærmere oplyses om dennes dødsdag. (Ifølge meddelelse fra nævnte arkiv).

²⁾ Formentlig den nedenfor nævnte Laurids Jensen Holbech.

³⁾ „Berling“ må bero på en afskriverfejl, da Niels Jakobsen Sperling var rektor i Holbæk 1662—67 (Hundrup i Roskilde Kathedralskoles Indbydelsesskrift 1870 og Wiberg I. 624).

⁴⁾ I det i forrige anmærkning nævnte indbydelsesskrift meddeler Hundrup intet om Holbæk skoles hørere. Det skal iøvrigt bemærkes, at da rektor

Kiøbenhafn, og ved mange store løfter overtalede dend sl: mand at drage til Holbech igien, forsikkrendis hannem, at scholen var kommen i en god stand og der læstis flittelig for ungdomen; dog kom hand iche i hørens [!] lexie, som hand vel hafde formodet, men i rectoris egen lexie, hvor hand som tilforn fornamsig ingen forfremmelse, hvorføre hans formyndere, som og var over-formyndere i byen og forstod vel, hvad ungdomen tiente, begierede hans testimonium af rectore, hvilket hand hannem icke kunde negte, og drog saa hans sl: moder lige med hannem til Kiøbenhafn igien, og kom der 4de øverst i 6te lexie, hvor hand sad et heelt aar, førend hand med andre hans meddisipler blef forflyt i mester lexie, hvorfra, der hand paa 2 aars tiid hafde hørt med lærvillighed de 3de fornemme lærde mænd, mag: Iørgen Eilersøn, som da var rector, mag: Iørgen Hammer, som var conrector, og mag: Arild Bentzøn, som var sub-rector, blef hand anno 1668 anden dagen efter vor fruedag d. 3 juli dimitterit til academiet, efterat hand tilforn samme dag med skønne stipendiis var beneficerit, og dagen derefter kom til examen styli og nogle dage derefter til examen artium, hvilket, der det vel og lykkelig var overstaaet, fik hand inscriptionem hos doctor Ostenfeld¹⁾, som var professor medicinæ og da rector magnificus; strax derefter blef hand admitterit til at componere for kaasten i det kongl: communitet, hvilken der hand var kient værd at nyde og af prousten i closterit introducerit, reiste hand med sin privati præceptoris, som var mag: Jørgen Eilersøn, da og eloquentiæ professor, hans villie og samtyche her over til Jylland for at giøre sig kient med hans fæderne venner og især at besøge hans kiere broder, som da hafde forpagted Lynderup gaard²⁾ i Rinds herret, nafnlig Laurids Jensøn Holbech, hvilken tillige med sin kiærteste begiærede af ham, at hand vilde blive hos dem vinteren over og læse for nogle smaa børn, som de

Niels Sperling var svigersøn af præsten Søren Nielsen May i Holbæk og altså svoger til den hører, der her giver skolen et godt vidnesbyrd, tør der næppe tillægges dette megen betydning.

¹⁾ Kristen Ostenfeld.

²⁾ Denne ejedes da af borgmester Klavs Kristensen (Reenberg) i Viborg.

hafde, og blef hand der paa dend maade indtil d. 6. martij 1669, da hand reiste liige til Kiøbenhafn igien, hvor hand i closteret fant for sig leilighed strax at træde til kaasten, hvilket hand og med proustens samtyche gjorde sig nyttig, og søgte hand saa clostret indtil saalenge, hand hafde attesterit, hvilket scheede først in novembri samme aar. Strax derefter reiste hand herover til landet, for at møde en fornemme mand udj Wiborg snapsting, holdendes ved hellig 3 kongers dags tider, som hafde tilsagt hannem en god condition, men som dette glippede for ham, opvagte gud en anden condition for den sl: mand hos en fornemme mand ude ved Horsens, navnlig Clemens Sørensen paa Usim [!]¹⁾, hvor hand informerede udj halfandet aar, kom saa fra ham og til en af sine egne frender, neml: ærværdig hr. Povel Nielsen Brant, sognepræst til Winding, Bryrup og Wrads meenigheder, og var hand hos ham at prædicke for ham, naar det begiertes, i 3 aar²⁾. Imidlertid blef hand bekient med dend meget hæderlig og høylærde mand mag: Peder Reenberg³⁾, som var conrector i Wiborg schole og siden sognepræst til domkirken i Wiborg og derefter sognepræst i Aalborg, som recommendede hannem til den høyædle og welbaarne herre Peder Juul, som da var obrist lieutenant og strax blev obrist over et regiment nationall rytteri og boede paa en gaard ude ved Colding, navnlig Nyegaard⁴⁾, hvilken antog hannem til at læse for sine børn, og tiente hand der først medens obristen levede, som varede iche fult 2 aar, og efter hans død paa syvende aar, efter den welbaarne sl: herres begiering til hannem, før hand døde⁵⁾, som skeede ved Wismar,

¹⁾ o: Ussinggård i Hatting herred.

²⁾ Hr. Povel Brant, om hvis slægtskabsforhold til Otte Holbech intet kan oplyses, meddelte 28. marts 1674 denne vidnesbyrd om, at han havde tjænt ham i 3 år „och imidlertid forholdet sig erlig oc christelig, leffuet ædruelig och schickelig, kydisk och tuctig, omgaaest venlig oc fredsommelig med alle, saa jeg tacker hannem got, oc ingen i nogen maade kand klage offuer hannem“. (Original blandt Otte Holbechs papirer i Provinsarkivet for Nørrejylland. Disse vil i det følgende flere gange blive benyttede).

³⁾ Denne var søn af Klavs Kristensen til Lynderupgård, hvor Otte Holbechs broder, som ovenfor meddelt, var forpagter.

⁴⁾ Den forhenværende hovedgård Nygård i Øster Starup sogn, Brusk herred, hørte dengang til ryttergodset.

⁵⁾ 1676.

hvor dend sl: herre laae under inspection. Der hand nu hafde informerit hos hans velbyrdige frue tilhaabe i 9 aar, blef hand keed ved det hoffvæsen, begierede derfor af hendes velbyrdighed, frue Helvig Krabbe¹⁾, in augusto at reise over til Kiøbenhafn baade forat prædicke for sin dimiss: og at affectere et kald, som da var ledigt i Wensyssel, og gaf hun hannem da iche alleene et rigtig pas²⁾, men endog mange recommendations skrivelser til hr. Jens Juul og hr. Niels Juul og andre hendis sl: herris nær paarørende, og blef hand saa i Kiøbenhafn indtil mod Mortensdag. Imidlertid skref fruen til hannem nogle gange, om hand vilde komme igien i sin condition, hvorpaa, enddog hand vel en og anden gang svarede, saa bekom dog iche fruen hans breve; der hand nu kom tilbage, hafde hendis welbyrdighed antagen en anden informatorem til sine børn, hvilket den sl: mand lod sig aldeelis vel befalde og begierede ichun, at hand maatte faae, hvis hannem hos hende resterede, hvilket dend gode frue ogsaa fornøjede hannem udj og derforuden gaf hannem over hans løn et half hundrede slettedaler; saa reiste hand til Heyent³⁾ i Salling, hvor hans sl: broders enke da boede, og opholt sig der til og fra noget over et aars tid, og, som hand da befant sig til og fra meget svag, agtede hand raadeligst at være sig om en, hand kunde forlade sig til i medgang og modgang, og, efterat hand hafde raadført sig med gud og sine faa udj nerværelsen gode venner, lod hand til hustru begiære dend gudfrygtige da pige Maren Knudsdatter Schram⁴⁾, sl: hr: Knud

¹⁾ Fru Helvig Gregersdatter Krabbe til Vrejlev kloster.

²⁾ I dette, der er dateret 2. september 1682, meddeler hun, at han „haffuer oppartit tuende mine sønner og det for en skolemester paa niende aar“ og „giffver hannem det vidnisbyrd. at imidlertid mine børn haffuer værít hannem betroet, hand da iche alleeniste med største troschab og vindschibelihood dennem haffuer oppartit, men derforuden sig saaleedis i gudfryctighed, ædruhed og al ærbarhed og schichelighed forholdit, som det een hæderlig student vel sømmer og anstaaer“ osv. (Otte Holbechs papirer). Med sin afdøde mand havde fru Helvig Krabbe haft tre sønner: Generalløjtnant Gregers Juel (f. 1667), generalmajor Christian Juel (f. 1668) og kornet Jens Juel (f. 1670).

³⁾ Hegnet i Tøndering sogn ejedes dengang af amtmand Jørgen Skeel Due.

⁴⁾ Utvivlsomt opkaldt efter fru Maren Eriksdatter Skram til Rammegård som hendes fader engang havde lånt en pengesum.

Povlsøn¹⁾, sognepræst til Borberg og Ryde sogner, hans elskelige datter, som var hos sin kiere nu sl: moder²⁾ udj Borberg præstegaard, og efter foregaaende bøn til gud og raad med hendis paarørende stod jaordet udj hendis moders huus i Borberg præstegaard paa tacksigelsens dag³⁾ 1686, overværendis samme tid hendis hæderlige broder hr. Povel Knudson udj Borbjerg, hr. Iens⁴⁾ udj Meirup og hr. Henrich⁵⁾ i Hierm, hvorpaa hand om anden dagen reiste hen for at forpagte en gaard af højædle og welbaarne Palle Dyre, som da boede paa Tielle, og der hannem forpagtning paa en gaard nafnlig Wingegaard⁶⁾ var tilsagt, stod deris trolovelse anden dagen efter paasche helligt, derefter deris brøllup 4de søndag efter paasche⁷⁾ samme aar. Siden hvilken tid de hid indtil har levet venlig og kierlig tillsammans udj 27 aar 5 maaneder og nogle dage, velsignede imidlertid af gud med 6 børn, 4re sønner og 2de døttre, af hvilke de 2de første sønner og begge døttrene, somme udj sine spæde aar og somme udj sine blomstrende ungdoms aar, sagde verden god nat. De 2de sidste sønner lever endnu⁸⁾. Gud dennem med deris højbedrøvede moder trøste og forsiune!

¹⁾ Den Knud Povlsen Colding, hvis liv og levnet er meddelt ovenfor.

²⁾ Maren Andersdatter.

³⁾ Den 11. februar.

⁴⁾ Jens Andersen Morsing, der var gift med hr. Knud Povlsens datter Ide (Jvfr. ovenfor side 9. anm. 2.).

⁵⁾ Henrik Jensen Jermiin, der var gift med en datter af ovennævnte Klavs Kristensen (Reenberg) til Lynderupgård.

⁶⁾ Den 12. marts 1686 blev forpagtningskontrakten oprettet mellem Palle Dyre til Gammelgård og Otte Jensen om Vingegård i Vinge sogn, Sønderlyng herred. Kontrakten skulde gælde i tre år, fra Philippi-Jacobi dag [1. maj] 1686 til samme dag 1689 og den årlige afgift var 40 rdlr. (Otte Holbechs papirer).

⁷⁾ Den 2 maj.

⁸⁾ Af de seks børn kendes kun følgende fem, der alle førte efternavnet Holbech: Laurids, begravet i Borberg sogn 9. februar 1690, 3 år og 6 dage gl. Knud, dbt. i Borberg sogn 9. februar 1690, begravet sammesteds 9 juli s. å. Jens, født i Holstebro c. 1691. Se nærmere om ham nedenfor (side 20 anm. 1). Katrine, født i Holstebro 1. maj 1694. Hendes liv og levnet findes nedenfor (side 22). Knud, hjemmedøbt i Holstebro 3. april 1697, student fra Viborg 1719, degn til Vester- og Østerbølle, begr. 12. maj 1725; gift i Vesterbølle 2. november 1721 med Maren Pedersdatter Holm, med hvem han havde en søn og en datter, bægge

Men som hændis venner siuntis, at hun var noget langt borte, overtalte de den sl: mand til at sige sig fra den forpagtning paa Wingegaard, som varede udj 3 aar, og saa forpagtede hand igien paa ny Trøstrup¹⁾ i Timring sogn, som Iacob Uldfeld hafde paaboet, hvor hand boede kun it aar, før hand igien maatte flytte derfra, som gaarden blef bortsolt²⁾.

Endelig, som den sl: mand fornam nok, at dette verslige iche synderlig vilde gelinge sig for hannem, slog hand ogsaa sine tanker gandske derfra og tog sig for igien paa ny som tilforn sin bog og søgte efter, hvor vor herre vilde give ham brød, hvorfor hand ogsaa anholte derom hos biscoppen i Ribe, nu sl: doctor Ancher³⁾, som lovede ham, saa snart noget ledigt blev, som hand vilde søge, schulde hand det bekomme; imidlertid blef collega scholæ her udj byen kaldet til Durup⁴⁾ udj Salling, og der da hans højædle welærværdighed blef om sit løfte erindret, svarte hand straxen derpaa, at denne nu sl: mand skulle det nyde, og blef hand saa collega udj scholen og antog sin bestilling paa mandagen i demel uge⁵⁾ 1690, og var hand her ved scholen paa niende aar.

Anno 1698, der gud d. 28de augusti bortkaldede ved den timelig død ærværdig nu sl: hr. Jens Thomesøn Aalborg, som da var capellan her paa stedet, reiste denne sl: mand med sognepræstens, borgerschabets og sin egen supplicq over til majesteten at søge capellaniet her, og 4de dagen efter supplicqverniss ind-

døde som små. (Jvfr. Saml. til jydske Hist. og Top. 3. r. II. 83). Den datter, om hvem intet vides, er formodentlig født i Vinge eller Timring sogn. Bæge disse sognes kirkebøger mangler for den pågældende tid.

¹⁾ Den 17. marts 1688 oprettedes kontrakt, hvorved Peder Nielsen Gundersløf lejede Trøstrup til Otte Jensen på tre år, fra Philippi-Jacobi dag [1. maj] 1688 til samme dag 1691. Lejeren skulde udrede skatterne og årlig betale en afgift på 21 rdlr. Kontrakten blev hævet ved velvillig overenskomst 15. marts 1689. (Otte Holbechs papirer).

²⁾ Den 15. marts 1690 skødede Peder Nielsen Gundersløf, skriver på Rysensten, til Laurids Hansen Høyer i Ulvborg Kærgård sin gård Trøstrup, som han 24. marts 1688 havde fået tilskødet af Jakob Ulfeld Jakobsen til Karstoft. (Viborg landstings skøde- og pantebog XXV. 298).

³⁾ Ancher Anchersen.

⁴⁾ Jens Thomsen Vibbjerg blev 15. marts 1690 kaldet til adjunctus et successor i Durup-Tøndering. (Wiberg I. 285).

Den 14. april.

givelse fik hand kongelig kaldsbref¹⁾ derpaa, og blef hand efter foregaaende examen ordinerit af velædle og højærværdig nu sl: doctor Ancher udj Riber domkirke onsdagen d. 18. nov:²⁾ samme aar, siden hvilchen tid hand har opvarted samme møjsommelige embede indtil hans dødedag.

Den sl: mands sygdom og svaghed anbelangende, da har hand i nogle aar været syg og schrøbelig til og fra, mens som hans afscheeds tid fra denne møjsommelige og jammerfulde verden var nær for haanden, angreb sygdomen ham for alvor under tienisten i Mobierg kirke d. 17de søndag efter trinit: sidst³⁾, da hand med møje, stor besværing og elendighed forrettede tienisten der. Der det var giort, kom hand endelig hiem, mens gandske ilde tilpas, og dog maatte forrette aften sangs tienniste her udj Holstebro med iche mindre møje og besværlighed end tilforn udj Mobierg, kom saa hiem af kieren gandske syg og svag; dog holt den sl: mand sig fra sengen det lengste mueligt var, end og over hans efne, indtil saalenge at svagheden endelig var over hovedet paa hannem, og hand endelig maatte begive sig til sengen tiisdagen nest efter, og som sygdomen jo meere og meere tiltog, betenkte hand sig paa en tienligste saligheds midler, og derfor neste dag derefter om morgenen, som var d. 10. octob. lod til sig kalde sin medbroder dend welærværdig meget hæderlig og høj lærde hr. mag: Søren Luge, vel meriterede sogneherre til Holstebro og Moebierg meenigheder, for at meddeele og deelagtiggjøre hannem efter hans hiertis inderlige forlængsel udj sin frelseris Iesu Christi allerhelligste legems og blods sacramente til en pant og forsickring paa guds naade og venkskab, sine synders naadige forladelse og det ævige livs visse erlangelse.

Derpaa lod hand strax bud skicke efter sin elschelige og

1) Kaldsbrevet er af 9. september 1698, ikke som af Wiberg anført (I. 667) af 9. juli og ikke på succession; biskoppens kollats er dateret 18. november s. å. (Bægge i orig. blandt Otte Holbechs papirer).

2) Den 18. november faldt 1698 ikke på en onsdag, men på en fredag.

3) Den 8. oktober 1713.

eldste søn Iens Otsøn Holbech¹⁾, tiennende welædle borgemester Lassøn i Wiborg for kiøbmands svend, for at tale med hannem, medens hand endnu var i levendis live og for at foreholde hannem, hvorledis hand efter hans død schulle schicke sig i alle ting, hvilken og med ald sønlig lydagtighed lovede det at efterkomme og bar ald omsorg for det, som hand kunde tenke, der kunde være til hans sl: faders helbredds restitution og erlangelse, og derpaa med venlig afscheed og tale med sin fader begav sig igien til Wiborg for at anholde hos doctores medicinæ og apotecheren²⁾ hans sl: faders svaghed og sygdom og derhos forspørge, hvad de siuntis hannem tienligst dermed at være, som ogsaa forferdigede adskillige medicamenter og recepter, som den sl: mand i sin sygdom og svaghed schulle forholde sig efter, hvilket hand ogsaa med en megit god villie gjorde og lod see, at hand gierne, om det hafde behaget dend gode gud, hafde endnu villet leve en liden tid med sin efterlatte og højbedrøvede hustrue og børn, for hvilke hand altid i sin svaghed viiste sig meere fridsk og sterk, end hand i sig self var, for at hand iche schulle gjøre dem meere bedrøvede, indtil saalenge døden, imod hvilken ingen lægedom er, lod schinbarlige tegn see, idet den sl: mand d. 26. octobr. sidst om formiddagen 3de gange i en trek besviimede, ja var nær borte, mens endelig lang tid efter kom lidet til sig self igien, hvor hand da laae taalmodig og stille hen under kaarset og trøstede sig som en vel oplyst mand med adskillige trøsteriige bønner, psalmer og sententier, som mange fornemme folk, der i hans store svaghed besøgte ham,

¹⁾ Denne søn var født i Holstebro c. 1691, blev ved påsketid 1707 på 7 år sat i handelslære hos borgmester Jokum Lassen i Viborg, tog 11. august 1716 borgerskab sammesteds på handel og øltapperi, ægtede først 23. februar 1716 i Viborg Gråbrødre kirke Karen Jensdatter Krarup (født c. 1677, begr. fra Viborg Gråbrødre kirke 17. juli 1722), derefter 9. februar 1723 i Viborg Sortebrødre kirke Anne Marie Pedersdatter Harck (døbt i Viborg Sortebrødre kirke 11. september 1702, død — neppe i Viborg — før 1772) og blev begr. 11. juni 1745 fra Viborg Gråbrødre kirke. Med sin sidste hustru havde han adskillige børn; 3 sønner og 4 døtre overlevede ham.

²⁾ Dr. Corth skal ved denne tid have praktiseret som Læge i Viborg. Apoteker var Johan Kristoffer Weischer. (Ingerslev: Danmarks Læger og Lægevæsen II. 205. 261).

self hørte og med sandferdighed kand vidne, at hand endog i denne sin døds angist laae med saadan fornuft og forstand, at hand vidste at kiende hver den, som besøgte ham i hans svaghed og tackede dennem for alt got og hver dag, hand hafde været hos dem og de hafde levit sammen i denne syndige verden og ønskede, det altid maatte gaae dennem vel fremdelis. Ja, den tiid, svagheden allermest paakom ham tillige med døden, da var den guds mands sidste mundheld dette trøsterige vers: O Jesu Christ, som døden vist for mig paa kaarset taalde, i dødsens krig du stat mig bie, at jeg maa seir beholde. Med saadan og anden gudelig beredelse imod døden laae den sl: guds mand stille hen indtil om aftenen klochen 6 slet, hvor da, som hand befant det iche rigtig med sig, trøstede hand sin højbedrøvede hustrue¹⁾ med adskillige trøsteriige paamindelser, at hun schulle være taalmodig under kaarset og give sig tilfreds. Hand tvilede iche paa, at jo taalmodighedens og trøstens gud, som er enkers og faderløsis forsvar, schulle trøste, forsiune og forsørge hænde med hendes faderløse børn fremdeelis, ligesom hand hidindtil giort havde, hand tvilede iche heller paa, at jo hans gode tilhørere endnu som tilforn schulle hiælpe hende til rette i hvis maader, de kunde, og iche slet slaae haanden af hænde og hans efterlatte børn i deres bedrøvelige og megit sørgelige tilstand. Efter denne formaning og trøst til sin hustrue og yngste søn²⁾ talede hand til samme sin søns informator, som sad hos hannem ved sengen, og bad hannem, at hand vilde læse og siunge for hannem af guds ord til trøst imod døden, saasom hand iche self for dødens bitterhed var god for at tage nogen bog at læse udj, hvilket hand og strax paa timen gierne efterkom og, efter som hand self begierede, læste adskillige psalmer for hannem, iblant andre disse: Herre Jesu Christ, sand mennische og gud etc., Naar jeg betenker den tid og stund, som jeg af verden schal fare, mit hierte sig fryder mangelund som fuglen ved dagen

¹⁾ Maren Knudsatter Skram. Hun blev begravet i Holstebro 9. maj 1731; i kirkebogen bemærkes: „Hafde sit eyet huus at beboe, men lod iche prædike over sig.“ (Jvfr. iøvrigt ovenfor side 9 anm. 2).

²⁾ Knud Holbeck.

den klare etc. Med saadan en god beredelse imod døden hensov den sl: guds mand i herren sødelig og salig om torsdag aftenen d. 26. octobr. sidst¹⁾ klokken 7 slet, efter at hand hafde levit i denne jamerdall stedse kierlig og venlig med sin hustrue, omhyggelig for sine børn og deris optugtelse og opdragelse i den sande guds frygt, opbyggelig for sin meenighed, oprigtig og huldelig mod sine venner og paarørende, forligelig og venlig mod sine naboer og endelig velvillig mod hvert guds barn, fem og tresensitive aar, ni maaneder, tre ugger og tre dage, som er den salige mands gandsche aar og alder. Gud give hannem med alle sande og troe christne en glædelig og ærefuld opstandelse paa domens dag!

Gratiarum actio.

III.

Hvad sig dette sl: unge mennische og guds barn, sl: Cathrine Ottisdatter Holbech, hendis hæderlig oprindelse, gudfrygtige lefnet og salige endeligt anbelanger, da er dette salige guds barn fød udj Holstbroe aar effter Christi fødsel 1694 d. 1. maji om efftermiddagen klochen 6 af hæderlige forældre. Hendis fader hr. Otto Jensøn Holbech, da collega udj Holstebro latinische schole og nu medtiennere udj ordet til Holstebro og Maaberg menigheder, hendes moder den hæderbaarne, dyd- og gudelskende matrone Maren Knudsdaatter Skram, som begge denne dieris nu sl: daatters liig til sit sovekammer og hvilested bestediger.

Effter fødselen hafver hendis kiære forældre strax opofret hende gud igien ved igienfødselen, hvor hun er indpodet udj Christo til at være et lem i guds menighed og en arfving til det himmelsche rige, hvor til gud hende nu hafver hiemkaldet.

Siden hafver de draget al forælderlig omsorg for hende og, saa snart hun noget kunde fatte, har de holdet hende til gudsfrygt ved bordlæsning, afften- og morgenbønner og adskillige smuche sententzer og sproch.

¹⁾ Han blev begravet 3. november 1713. Ved skiftet efter ham blev der til deling mellem enken og de to sønner omtrent 300 rdlr. Enken beholdt stervbogården i Holstebro, vurderet til 200 rdlr. (Skiftebrev).

Men der aar og alder det tilstede, har de sat hende i schole for at lære at læse i bøger, skrive og regne og fornemmelig vel al lære sin børne-lærdom, at hun saa kunde blifve viis til salighed, hvor udj hun saaledis forfremmedis, at de der aff hafde god fornøjelse. Der effter har de holdt hende udj sye-schole at lære at kniple, sye og bordyre og anden næthed, hvortil hun hafde stor lyst og var nem til det at fatte, hvor paa hun har effterladt sig iche een men mange prøver, og er saa blefven hiemme hos sine kiære forældre, indtil hun var i hendis alders syttende aar. Der effter har hendis kiære forældre overladt hende til den hæder-baarne, dyd- og gud-elschende matrone Ellen Mari Alrøe, ærværdige hr. Knuds¹⁾ udj Hem, for at conferere med dieris kiære daatter, udj hvis næthed hun hafde lært og i huusholdningen med hende at dele uggerne, hvor hun er forblefven, indtil nu gud ved døden hende bortkaldede, et aar.

Hvad sig ellers hendis lif og lefnet angaar, har hun af barns been op hafft gud for øyen, iche allene udj kirchen ved guds ords flittig høreelse og der effter (der hun var kommen til den alder) ved det høyværdige altarens sakramentis gudelig brug, men end og hiemme, hvor hun ey lod nogen dag gaa forbj, hun io øvede sig til gudfrygtighed, særdelis med sine morgen og afften-bønner at giøre i sit kammer, hafde ingen lyst til verdens fantasie, men elschede det hiærtens schiulte mennische i det uforkrænkelige med en sagtmodig og stille aand, hvilchet hun vidste, der var kostelig for gud.

Imod hendis kiære foreldre var hun saa ærbødig, lydig og tiennistagtig, at de vel kunde være forsichrede, om gud hende saalenge livvet hafde sparet, de da aff hende i dieris alderdom schulde faaet tilsium, trøst og hiærtens glæde.

Imod hendis tvende brødre var hun en huld-troe syster og

¹⁾ Knud Madsen, provst til Hem, Hindborg og Dølby, død barnløs 15. juni 1712. (Hindborg herreds gejstlige skifteprot.). En Ellen Marie Alrøe, der blev begravet i Skive 21. november 1726, 66 år gl., var rimeligvis hans enke. Wiberg kalder hende — utvivlsomt mindre korrekt — *Helene Marie Pedersdatter Alrøe*.

holdt det for sin store glæde, at de kunde tiltage udj det, som kunde være gud til ære og deris forældre til fornøyelse.

Imod alle, som hun omgichis, anstillede hun sig ærbar, schichelig og trofast, var fri for al spotsshed, hafde iche mange ord, meente ingen ilde, vendte alting til det beste, hvor over hun hos alle, som hun var udj omgiengelse med, var yndet og afholdet, især hos de hæderlige, fornemme got folch, udj hvis huus gud hende bortkaldede, hvor hun for sin ærbødighed, schichelighed og flittighed som et barn og en daatter var æret og agtet, hvilchet og forvoldte det, at enddog hun kunde kommet udj et og andet fornemme huus hos adel og andre, sluttede hun at blifve, som hun var, saalenge som hendis kiære forældre vilde hende aff dieris huus undvære.

Men at komme til hendis sygdom og døds aarsag, da, som hendis forældre vilde haft hende hiem til St: Michelsdag, hun og lafvede paa hiemreysen, lavede gud paa en anden reyse med hende. Førhend hun kom til sin faders huus her, blef hun hiemhendt til sin og allis vor fader hisset. Og blef hun en dag eller to for St: Michelsdag saa syg, at hun maatte gaa til seng, hvilchet der hendis kiære forældre fich at viide, sendte de strax en vogn effter hende med deris pige, som hende paa reysen schulde være til hielp og tienniste. Men der pigen med vognen kom, var hun saa syg, at hun iche kunde reyse, dog hafde hun self og andre det haab, at hun snart schulde kommet sig igien, og at det allerede var scheet forsichrede folch der fra paa den store mandag¹⁾ i Holstebro.

Løfverdagen effter den store mandag reyste hendis moder self hen at hente hende hiem, men fandt hende endda saa svag, at hun iche torde betroe hende vinden, hafde dog nogenledis haab om hendis restitution. Men som mand iche kunde viide, hvor gud det med hende vilde have, spurte hendis kiære moder om mandagen, førhend hun reyste fra hende, om hun iche vilde være forliigt med gud, hvortil hun svarede ja, og begierede hun, at det maatte schee, medens hendis moder var tilstede, hvilchet

¹⁾ En markedsdag, først i oktober. (Frølund: Holstebro 83—84).

og strax blev effterkommet ved vel-ærværdige hr. Knud, som effter den hellige afløsning meddeelte hende det høyværdige altarens sakramente til en forsichring om guds naade og den ævige salighed og ellers formanede hende til troe og taalmodighed og med mange skriftens sproch trøstede hende mod døden. Der paa tog hendis moder afscheed med hende i den fulde agt og tanche, at hun og saa snart schulde faae sin kiære daatter hiem, hvor om hun og blev forsichret ved folch der fra mandagen der effter, som berættede, at hun var saa frisch, at hun kunde være fra sengen, hvor effter hendis kiære forældre torsdagen der effter schichede bud til hende, at fornemme, hvorledis hun var til pas og huor snart de kunde vænte hende hiem. Men lidet effter buddet fra dennem var gaaet, kom et bud til dennem med schrivelse, at vor herre hende ved døden hafde henkaldet.

Udi sin sygdom har det sl: guds barn været heel taalmodig, trøstig og fornøyet med guds villie, enten det skulde være til livet eller døden, snart aldrig klaget sig men befalet sig og sin sag gud, som de fornemme got folch vidner, som udi sygdommen hende sær har opvartet og tient, sær saa flittig besøgt, hvilche og af hendis taalmodighed hafver fatted haab, at hun dog schulde igien komme sig og lefve noget lengere. Men hendis siæl behagede gud, derfor hastede hand med hende fra dette onde lif og det ved et sagte og salig endeligt, som hand forleente hende forleden ugge, onsdag¹⁾ morgen noget før dag, da hun sødeligen i herren hensov, effter hun hafde lefvet i denne verden 17 aar og 6 maaneder, som er det salige guds barns gandsche aar og alder.

¹⁾ Det synes at måtte blive 21. oktober 1711; hun blev nemlig syg kort før Mikkelsdag, som er 29. september, storemandag maa have været 5. oktober, lørdagen d. 10. rejste moderen til hende, mandagen d. 12. blev hun berettet, mandagen d. 19. sagdes det, at hun var i bædring, torsdagen d. 22. sendtes der bud efter hende, men da var hun død dagen før. Hverken Hem eller Holstebro kirkebog meddeler noget om hendes begravelse.
